

Коммерциялық емес акционерлік қоғам
АЛМАТЫ ЭНЕРГЕТИКА ЖӘНЕ БАЙЛАНЫС УНИВЕРСИТЕТИ
Әлеуметтік пәндер кафедрасы

БЕКІТЕМІН
Оқу-әдістемелік жұмыс
жөніндегі проректор
_____ С.В. Коньшин
« _____ » _____ 2014ж.

Қазақстан тарихы
пәні бойынша мемлекеттік емтиханның
жұмыс бағдарламасы
барлық мамандықтар студенттері үшін

КЕЛІСІЛДІ
ОӘБ бастығы
_____ М.А. Мұстафин
« _____ » _____ 2014ж.
ЖУӘК төрағасы
_____ Н.В. Башкиров
« _____ » _____ 2014ж.

Кафедра мәжілісінде қаралды
және құпталды
19. 03. 2014ж. № 8 хаттама
Кафедра меңгерушісі
_____ Джагфаров Н.Р.
« _____ » _____ 2014ж.

Редакторы
_____
« _____ » _____ 2014ж.

Құрастырушылар:
_____ Джагфаров Н.Р.
_____ Кабдушев Б.Ж.
_____ Байдильдина С.Х.

Алматы 2014

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ
ПӘНІ БОЙЫНША МЕМЛЕКЕТТІК ЕМТИХАННЫҢ
ЖҰМЫС БАҒДАРЛАМАСЫ
барлық мамандықтар студенттері үшін

Алматы 2014

ҚҰРАСТЫРУШЫЛАР: Н.Р. Жағыпаров, Б.Ж. Кابدөшев, С.Х. Байдильдина. Қазақстан тарихы пәні бойынша мемлекеттік емтиханның жұмыс бағдарламасы барлық мамандықтар студенттері үшін.– Алматы: АЭЖБУ, 2014. - 27 б.

Қазақстан тарихы пәні бойынша мемлекеттік емтиханның жұмыс бағдарламасы барлық мамандықтар студенттері үшін.

Пікір берушілер:

Сайфульмаликова С.С. – тарих ғылымдарының докторы, Абай атындағы ҚазҰПУ доценті

Берлібаев Б.Т. – тарих ғылымдарының докторы, АЭЖБУ профессоры

Алматы энергетика және байланыс университетінің Ғылыми кеңесі басуға ұсынды. (20.05.14 ж. №8 хаттама).

© «Алматы энергетика және байланыс университетінің» КЕАҚ, 2014 ж.

*Тарих – пайдалы ғылым, тарих – бұл
сенің Отаныңның жүріп өткен жолы, ол
сенің ата-бабаңның ғасырлар бойғы арманы,
ұлт болып қалыптасуға деген ұмтылысы...
Тарих – қасиетті ғылым»*

Академик М. Қозыбаев

АЛҒЫ СӨЗ

Тарих - үздіксіз дамып отыратын ғылым. Тарихи тәжірибеден оқып-үйрену тарихи сананы, мәдениетті, дәстүрлерді, ұрпақ сабақтастығын жалғастырып, болашақты болжап, өткенді саралауға, бүгінгі оқиғалардың шешімін табуға, ертеңгі күннің бағыт-бағдарын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Ол адамның өркениет дамуын ой-талғамынан өткізіп, қазіргі жаһандық мәселелерді шешудің негізі.

Қазақстан тарихы адамзат қоғамының пайда болу үрдісі, дамуы, әлеуметтік қатынасы, мемлекеттердің шығуы мен дамуы, экономикалық қатынастардың қалыптасуы, көрші халықтар және мемлекеттермен қарым-қатынас орнатуы, ұлт-азаттық күресі, қазақ даласын мекендеген тайпалар мен халықтардың дүниежүзілік өркениетке қосқан үлесін қарастырады.

Қазақстан тарихының қазақ елінде оның халқының, ата-бабасының, барлық этностар мен халықтардың өткені мен бүгінгі өмірі, оны оқып-үйренудің жастар тарихи санасын қалыптастырудағы, Қазақстан патриотизміне тәрбиелеудегі орны ерекше. Бұл мәселе Қазақстан Республикасы Президенті, Ұлт Көшбасшысы Н.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» халыққа жолдауындағы негізгі бағыттардың бірі болып табылады.

1-тақырып. Кіріспе

Қазақстан тарихы пәні, мақсаты мен міндеттері. Қазақстан тарихы пәнінің жас ұрпақтың тарихи санасын қалыптастырудағы маңызы мен орны. Қазақстан патриотизмін қалыптастыру – Қазақстан тарихының басты міндеттерінің бірі. Тарихты объективті оқып-үйрену және оны түсіндіру – бүгінгі білім беру жүйесінің маңызды міндеттері.

Қазақстан тарихын кезеңдерге бөлудің негіздері. Қазақстан тарихын оқып-үйренудегі формациялық және өркениеттік ұстанымдар.

Қазақстан тарихы бойынша деректер, олардың түрлері мен ерекшеліктері. Заттай, этнографиялық, лингвистикалық, ауызша, жазбаша деректер. Электронды ресурстар қазіргі заманның дерек көзі ретінде және оның ерекшеліктері. Мемлекеттік «Мәдени мұра» бағдарламасының отан тарихын оқып-үйренуде дерек көздерін жетілдірудегі рөлі.

Қазақстан тарихының тарихнамасы. Қысқаша шолу: революцияға дейінгі тарихнама, кеңестік кезең тарихнамасы және Егемен Қазақстан Республикасы кезеңдерінің тарихнамасы.

2-тақырып. Қазақстан аумағындағы тас дәуірі

Қазақстан аумағы – ежелгі адамның пайда болу және қалыптасу аймағы. Ежелгі адамның өмір сүруі үшін қажетті қолайлы жағдайлар. Тас дәуірінің археологиялық кезеңдері және хронологиясы.

Палеолит. Палеолит кезеңінің табиғаты және адам. Оңтүстік (Шабакты, Тәңірқазған, Бөріқазған, Ақкөл, т.б.), Орталық (Обалысай, Мұзбел I, Қосмола және Қызылжар, Батпақ 7, Қарабас 3, т.б.) және Солтүстік-Шығыс (Қанай, Нарым, Бұқтарма, т.б.) Қазақстанның палеолит ескерткіштері.

Мезолит. Мұздықтардың еруі. Табиғи-климат жағдайлары және еңбек құралдарының ықпалымен болған шаруашылықтағы өзгерістер.

Қазақстан аумағындағы *неолит.* «Неолиттік революция». Тас индустриясының жандануы: тасты өңдеу тәсілдерінің жаңа технологиялары. Өндіруші шаруашылық формаларының пайда болуы. Тау-кен ісі, тоқымашылық, қыш құмыра ісі. Қазақстанның неолиттік ескерткіштері. *Энеолит.* Кетпенді егіншілік және бақташылық. Ботай мәдениеті. Маңғыстаудың энеолиттік ескерткіштері.

3-тақырып. Қола дәуірі

(Ерте көшпелі дәуір. Б.з.д. II мыңжылдық – б.з. I мыңжылдығының басы)

Қола дәуірінің жалпы сипаттамасы және кезеңдері. Еуразия далаларындағы табиғи-климаттық өзгерістер (климаттың аридизациялануы). Кешенді шаруашылық - мал шаруашылығы мен егіншіліктің қалыптасуы.

Қазақстан аумағындағы қола дәуірінің ескерткіштері. *Андронов мәдениетінің* қазақстандық ошағы. Қазақстанның Андронов мәдениетінің даму кезеңдері. Мал шаруашылығының жаңа формасы - отарлы-бақташылық. Қазақстан – ежелгі тау-кен ісінің қуатты ошағы. Қола құю өндірісі.

Орталық Қазақстанның соңғы қола дәуірінің мәдениеті (*Безазы-Дәндібай*). Отарлы-бақташылықтан көшпелі мал шаруашылығына өту. Екіншілік ошақтары және олардың сипаттамасы. Патриархалды жанұя қауымы. Өндіруші күштердің өсуі, қоғамдық еңбектің мамандануының күшеюі, патриархалды қатынастардың дамуы. Жеке жан-ұялардың окшаулануы, жан-ұялық меншіктің кеңеюі, рулық қауым ішіндегі мүліктік теңсіздіктің өсуі.

Қола дәуірінің материалдық мәдениеті және оның қазақстан аумағындағы ерекшеліктері. Өнер және наным-сенім. Жерлеу рәсімдері. Қоныстар мен тұрғын үй. Арқайым қонысы.

4 – тақырып. Қазақстан аумағындағы ерте мемлекеттік бірлестіктер

Скиф-сақ қауымдастығы (б.з.д.VIII-III ғғ). Қазақстан тұрғындары туралы жазбаша деректер (анитикалық авторлардың жазбалары, қытай әулеттерінің хроникалары, парсы тілді деректер, т.б.). Қазақстан аумағындағы сақ тайпалары. Скиф-сақ дәуірінің археологиялық ескерткіштері. Сақ мәдениетінің көрнекті ескерткіштері: Есік қорғаны, Шілікті, Тегіскен және Ұйғарақ кесенелері және Шырық-Рабат пен Баланды қалалары.

Сақтардың көрші мемлекеттермен қарым-қатынасы. Сақтардың I Дарий, Кирмен соғыстары. Александр Македонскийдің жаулаушылық соғыстары.

Сақ тайпаларының мәдениеті мен өнері. «Аң стилі». Мифология және дін. Материалдық мәдениеттің дамуы. Көшпелілердің тасымалды тұрғын үйлерінің пайда болуы. Тасмола мәдениеті.

Сақ қоғамының әлеуметтік құрылымы: мүліктік жіктеліс, әлеуметтік стратификацияның күшеюі. Патша билігі. Халық жиналысының рөлі.

Хуннулар. Хуннулардың этникалық тегі туралы мәселенің тарихнамасы. Аумағы. Хуннулардың қоғамдық және мемлекеттік құрылымы. Әскери ұйым жүйесі. Шаруашылығы мен тұрмысы. Хуннулардың солтүстік және оңтүстік болып екіге бөлінуі. Хуннулардың батысқа көші-қоны. Хуннулар Қазақстан аумағында. Хуннулардың қазақ халқының этногенезіндегі рөлі.

Үйсіндер мен қаңлылардың мемлекеті. Ежелгі қытай деректері Үйсіндер мен Қаңлылар туралы. Жетісу аумағында жартылай көшпелі мал шаруашылығының және Оңтүстік Қазақстан аумағында отырықшы мал шаруашылықтарының үстемдік етуі. Ұлы Жібек жолының пайда болуы.

Қытаймен қарым-қатынас. Үйсіндер мен қаңлылардың материалдық және рухани мәдениеті, наным-сенімі, бейнелеу өнері.

5-тақырып. VI - IXғғ. Қазақстан аумағындағы түрік қағанаттары

III-Vғғ. Орталық Азиядағы саяси жағдай. Батыс Вэй мемлекеті мен Жужан хандығы. Түріктердің Алтайды мекендеуі. «Түрік» этнонимі туралы. Түрік этно және глоттогенезінің ежелгі ошақтары. Ежелгі түрік тайпалары одағының қалыптасуы. Ежелгі түріктердің саяси күшеюі және Түрік қағанатының құрылуы. Бумын қаған. Истемидің Батысқа жорығы. Ұлы Түрік қағанаты – тұңғыш Еуразиялық көшпелі империя. Орталық Азия халықтарының тарихындағы Ежелгі Түрік қағанатының маңызы. Мұқан және Таспар қағандар билігі тұсындағы қағанат. Ежелгі Түрік қағанатының халықаралық байланыстары. Византиямен, Иранмен және Қытаймен қарым-қатынасы. Қағанаттың дағдарысы және құлауы (603).

Батыс Түрік қағанаты. («Он оқ будун»). Аумағы. Этникалық-тайпалық құрамы. Дулу және Нушиби. Басқару жүйесі. Жегуй қаған мен Тон жабғу билігі. Жетісу мен Оңтүстік Қазақстанда ежелгі ортағасырлық қалалардың дамуы. Тайпааралық қақтығыстардың өршуі. Қытай әскерінің экспансиясы (659) және саяси дербестіктен айырылу.

Түркештер. Түркештердің Батыс Түрік мемлекеттігін қалпына келтіруі (Үшелік). Қағанаттың аумағы және этникалық-тайпалық құрамы. Шығыс Түрік қағанатының күшеюі. Шығыс түріктердің Сақал әскерін талқандауы (711). Сұлықтың Түркеш мемлекетін қалпына келтіруі. Сұлықтың қос майдандағы күресі. «Сары» және «қара» түркештер арасындағы жиырма жылға созылған соғыс. Қағанаттың саяси дағдарысы және құлауы. Орта Азиядағы арабтардың жаулаушылық соғыстары. Талас шайқасы (751), оның тарихи маңызы.

Қарлұқ мемлекеті. Қарлұқтардың орналасуы және тайпалық құрамы. Қарлұқтар Жетісуда. Қарлұқтардың Талас шайқасына (751) қатысуы. Қарлұқ мемлекетінің құрылуы. Қарлұқ мемлекетінің саяси басқару жүйесі. Қарлұқ жабғуы Білге Күл Қадырдың қаған лауазымын қабылдауы (840). Қарлұқ әскери элитасының исламға бет бұруы. Қала мәдениетінің гүлденуі. Саманидтер мемлекетінің мәдени ықпалы. Қарлұқтардың шаруашылығы.

Оғыздар мемлекеті. Оғыздар Жетісуда. Сырдария аңғары және Арал маңының кангар-печенег тайпаларымен күрес. Оғыздар мемлекетінің құрылуы. «Мафазат-әл-ғұзз». Мұсылман авторлары (М.Қашғари, әл-Марвази, Рашид ад-дин) оғыз конфедерациясының құрамы туралы. Оғыз мемлекетінің қоғамдық құрылымы, шаруашылығы. Қалалар. Сауда мен қолөнердің дамуы.

Оғыздардың қимақ-қарлұқ, қыпшақтармен, Хорезммен қарым-қатынасы. Оғыздар Еуразияның саяси тарихында.

Кимек мемлекетінің құрылуы және оның сыртқы байланыстары. Ертіс өңірінде кимек тайпалық одағының қалыптасуы. Имакия.

Қыпшақтардың кимектерден саяси тәуелділігі. Қоғамдық құрылымы, шаруашылығы, қалалар және сауда.

6-тақырып. Түріктердің материалдық және рухани мәдениеті

Отырықшы және көшпелі мәдениет, олардың өзара ықпалы. Жетісу мен Оңтүстік Қазақстанда қала мәдениетінің дамуы. Ұлы Жібек жолының қазақстандық тармағы. Жетісу мен Оңтүстік Қазақстанның қала мәдениетінің дамуындағы Ұлы Жібек жолының рөлі. Ұлы Жібек жолы – өркениеттер диалогы. Қолөнер, сауда және ақша айналымы. Сәулет өнері. Айша – бибі, Қарахан, Бабаджа-хатун кесенелері.

Түріктердің рухани мәдениеті. Ежелгі түрік жазуы: пайда болуы, зерттелуі және оқылуы (В.Томсен, В.В.Радлов, Н.А.Аристов, т.б.). Күлтегін, Білге қаған және Тоныкөк құрметіне қойылған түрік жазуының құнды ескерткіштері.

Түріктердің наным-сенімі мен діні. Түрік құдайларының үштігі – Тәңір, Умай және Йер-Суб. Қасиетті таулар – Ыдұқ Баштарға табыну. Түріктердің Будда, Христиан (несториандық бағыт), Манихей діндеріне тартылуы. Қазақстан аумағына исламның енуі және таралуы.

Мәдениет пен ғылымның дамуы. Әл-Фараби және оның әлемдік ғылымға қосқан үлесі. Жүсіп Баласағұни, Махмұд Қашғари және Ахмет Йасауидың әдеби шығармашылығы.

7-тақырып. Ортағасырлық дамыған мемлекеттер (X-XIIIғғ. басы)

Қарахан мемлекеті. Қараханидтердің шығу тегі туралы шетелдік және отандық тарихнама. Шігіл және яғма тайпалары. Сатұқ Боғра хан – Қарахан мемлекетінің негізін салушы. Аумағы және этно-тайпалық құрамы. Қараханидтердің Мауереннахр аумағына саяси ықпалының орнығуы. Шығыс және Батыс қағанаттар. Исламның Қарахан мемлекетінің мемлекеттік діні ретінде жариялануы.

Феодалдық жер иелену формалары (иқта және коммендация институттары, вакф). Қарахан мемлекетінің мәдени мұрасы.

Қидандардың (қарақытайлар) шабуылы және Қарахан мемлекетінің құлауы.

Наймандар мен кереиттер ұлысы. Тайпалардың шығу тегі туралы мәселе. «Найман» этнонимі туралы. Мемлекеттік құрылымы. Шаруашылығы. Христиан дінін (несториандық) қабылдау. Шыңғыс ханның кереиттер мен наймандарды талқандауы. Наймандар, кереиттер және жалайырлар Қазақстан аумағында.

Қыпшақ хандығы. Қыпшақтар туралы араб-парсы мәліметтері. «Дешті Қыпшақ». Қыпшақ этникалық қауымдастығының қалыптасу кезеңдері. Қыпшақтардың этникалық құрамы және орналасуы. Шаруашылығы және қоғамдық құрылымы. Жазу.

Қыпшақтардың Хорезм және Киев Русімен қарым-қатынасы. Еуразия мен Таяу Шығыстың саяси тарихындағы қыпшақтардың рөлі.

Қыпшақтардың қазақтар мен басқа түркі тілдес этникалық қауымдастықтардың этногенезіндегі рөлі.

8-тақырып. Қазақстан тарихындағы монғол кезеңі

Монғолдар тарихы бойынша жазбаша деректер. «Монғолдың құпия шежіресі», Рашид-ад диннің «Жылнамалар жинағы», Ата-Мелик Жувейнидің «Шыңғыс хан. Әлемді бағындырушының тарихы», т.б. Монғол және түркі тайпалары, олардың орналасуы және XII - XIII ғғ. басындағы қоғамдық-саяси құрылысы.

Темуджин (Шыңғыс хан) бастаған Монғол мемлекетінің құрылуы. Шыңғыс ханның Шығысқа жорығы. «Отырар қасіреті». Монғолдардың Қазақстан мен Орталық Азияға басып кіруі. Отырар, Сығанақ, Ашынас қалаларының қорғануы. Қазақстан монғолдар билігінде. Жошы, Шағатай және Үгедей ұлыстарының құрылуы. Ұлыстардың аумағы мен халқы.

Шыңғыс хан ұрпақтарының тарихи және жасампаздық рөлі. Экономика мен сауданың тұрақтануы және қалыпқа келе бастауы. Орталықтанған билік идеясының жандануы. Ұлттық мемлекеттер негіздерінің қалыптасуы.

Батудың Батысқа жорығы. Алтын Орда мемлекетінің - көп ұлтты, көп конфессиялы Еуразия империясының құрылуы. Алтын Орданың ішкі және сыртқы саясаты. Қазақстан Еуропа саяхатшыларының көзімен. Плато Карпини (1245-1247), Гильом Рубрук (1253-1255), Марко Поло (1271-1295). Алтын Орданың этно-саяси құрылысы және мемлекеттік-әкімшілік құрылымы. Алтын Орданың билеушілері. Батый (1242 - 1257). Өзбек (1312 - 1342), Жәнібек (1342 - 1357), т.б. Исламның мемлекеттік дін ретінде қабылдануы. Сауданың дамуы. Алтын Орданың халықаралық байланыстары. Алтын Орданың Еуразия тарихындағы саяси оқиғаларға ықпалы.

Шағатай мемлекетінің ыдырауы және Мауереннахрда Әмір Темірдің күшеюі. Әмір Темірдің Алтын Ордаға жорықтары. Билік үшін талас-тартыстың өршуі. Алтын Ордадағы «Ұлы дағдарыс». Алтын Орданың құлауының эндогенді және экзогенді факторлары.

9-тақырып. XIV – XVғғ. ортағасырлық мемлекеттер

Ақ Орда (XIII соңы- XVғғ. басы.) – жергілікті этникалық негіздегі тұңғыш мемлекеттік бірлестік. Аумағы және этникалық-тайпалық құрамы. Шығыс Дешті Қыпшақ. Орыс хан тұсындағы Ақ Орда. Алтын Орда тағы үшін күрес. Әмір Темірдің жорықтары. Тоқтамыс хан тұсындағы Ақ Орда. Барақ хан және Сыр өңірі қалалары. Биліктің Шайбан ұрпақтары қолына өтуі. Әбілқайыр хан.

Моғолстан. «Тарих-и Рашиди» - Моғолстан тарихы бойынша құнды дерек. Шағатай мемлекетінің аумағы. Шағатай мемлекетінің ыдырауы және Моғолстанның құрылуы. Тоғылық Темірдің билікке келуі ((1348-1362/63). «Моғол» термині. Оңтүстік-Шығыс Қазақстан Моғолстан құрамында. Жетісу мен Қашғардың жергілікті түрік және түріктенген тайпаларының шоғырлануы. Мемлекеттің аумағы және этникалық құрамы. Есен-Бұға хан (1433 34-1462), Жүніс хан (1462-1486). Әмір Темірдің басқыншылық соғыстары. Моғолстан мемлекетінің әлсіреуі және құлауы.

Әбілқайыр хандығы (Көшпелі өзбектер мемлекеті). Аумағы және этникалық құрамы. «Өзбек» термині. Әбілқайырдың Орта Азияға әскери жорықтары. Ойраттармен соғыс және Әбілқайырдың Үз-Тайшыдан жеңілуі (1456/1457). Қоғамның әлеуметтік құрылымы. Мемлекеттің әкімшілік орталықтары: Тура, Орда-Базар, Сығанақ. Хандықтың әлсіреуі және құлауы.

Ноғай Ордасы. Мемлекеттің аумағы және этникалық құрамы. Едіге – мемлекеттің негізін салушы. «Ноғай» термині және «Маңғыт жұрты». Қоғамдық-саяси құрылымы. Сот, әкімшілік және әскери билік. Шаруашылық. Ноғай Ордасының Орыс мемлекетімен және Қазақ хандығымен қарым-қатынасы. Ноғай Ордасының ыдырауы.

10-тақырып. Қазақ халқының қалыптасуының аяқталуы. «Қазақ» этнонимі

Қауымдастықтың этнос құраушы белгілері: сана-сезім, өзара ұқсастық, атауы (этноним), тіл, мәдениет пен шаруашылық өмірдің ортақтығы, аумағы. Қазақ халқының қалыптасуының алғышарттары, басты кезеңдері және ерекшеліктері. Мәселенің тарихнамасы. Қазақ халқының құрамына енген этникалық компоненттер. Қазақ халқының қалыптасуының аяқталуы.

Жүздер – тайпалардың ірі этноаумақтық бірлестіктері (одақтары). Жүздердің пайда болуы, аумағы және этникалық құрамы. «Қазақ» этнонимі тарихи әдебиеттерде.

11-тақырып. XV-XVIғғ. Қазақ хандығының құрылуы және дамуы

Қазақ хандығының құрылуының заңдылықтары мен тарихи алғышарттары. Мемлекеттің құрылу мерзімі туралы пікір-таластар. Керей мен Жәнібек бастаған халықтың бір бөлігінің қоныс аударуы – бетбұрыс кезең және жаңа дербес мемлекеттің құрылуының бастауы. Қазақ хандығының негізін салушылар Керей мен Жәнібек. 1468 ж. кейінгі Шығыс Дешті Қыпшақтағы билік үшін күрес.

Мырза (Мұхаммед) Хайдар Дулатидың «Тарих-и Рашиди» шығармасы Қазақ хандығының ерте тарихы туралы.

Бұрындық пен Қасым хандар билігі тұсындағы Қазақ хандығы. Қасым ханның қазақ жерлерін біріктіру жолындағы күресі. Қазақ хандығының аумағының кеңеюі. Сыр өңірі қалалары үшін шайбанидтермен күрес және

Сырдария қалаларының Қазақ хандығының құрамына енуі. Қасым хан тұсындағы Москва мемлекетімен дипломатиялық байланыстар. «Қасым ханның қасқа жолы». Тахир мен Бұйдаш хандар тұсында Қазақ хандығының әлсіреуі.

Хақназар хан билігі (1538-1580 жж.) – «Қазақ хандығының қайта өрлеу» кезеңі. Қазақ-орыс сауда-экономикалық қатынастары. Бұхара билеушісі Абдаллах ханмен әскери одақ.

Тәуекел хан (1582-1598 жж.). Орта Азияға жорық (1586 ж., 1598 ж.). Сібір ханы Көшіммен күрес. Орыс мемлекетімен сауда-экономикалық және саяси байланыстар. Москваға тұңғыш қазақ елшілігі (1594 ж.).

Қазақстанның шығыс шекараларындағы ойрат тайпалары (монғолдардың батыс тармақтары). XVI ғ. ойраттардың қазақ көштеріне шабуылдары.

12-тақырып. XVII- XVIII ғғ. басындағы Қазақ хандықтары

Орталық Азиядағы геосаяси жағдай: Жоңғар хандығының құрылуы (1635 ж.) және оның агрессиялық саясатының басталуы. Орта Азияда Аштарханидтер әулетінің билік басына келуі. Цин империясының шабуылдары. Жәңгір хан билігі (1628-1652 жж.) тұсындағы жоңғар билеушілерінің агрессивті басқыншылық саясаты. Орбұлақ шайқасы. XVII соңы – XVIIIғғ. басындағы жоңғарлардың Қазақстан аумағына басқыншылық жорықтары.

Тәуке ханың (1680-1718 жж.) ішкі және сыртқы саясаты. «Жеті Жарғы». Қазақ қоғамындағы билер рөлінің күшеюі. Қазақ даласының Ұлы даналары: Төле би, Қазыбек би, Әйтеке би. Тәуке хан дәуірінің реформаторлық және патриоттық рухы.

«Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұлама». Қазақтардың егіншілік ошақтары – Оңтүстік Қазақстан қалаларынан айырылуы. Қазақ халқының жоңғар басқыншыларына қарсы азаттың күресі. Бүкілқазақтық жасақтың құрылуы. Бұланты өзені бойындағы жеңіс. Аңырақай шайқасы. Абылайдың дипломатиялық өнері. Абылай ханның қазақ жерлерін біріктіру және Қазақ мемлекетін күшейту жолындағы күресі.

Қазақ-башқұт, қазақ-қалмақ қатынастарының өршуі. Ш.Ш.Уәлиханов XVIIIғ. басындағы Қазақ хандығының сыртқы жағдайы туралы.

13-тақырып. XV- XVIII ғғ. басындағы Қазақ хандығының әлеуметтік-экономикалық дамуы

Көшпелі мал шаруашылығы – қазақ шаруашылығының негізі. Маусымдық жайылымдар. Оңтүстік-Шығыс және Оңтүстік Қазақстанда, Сырдария, Шу, Талас, Арыс өзендері аңғарларында жартылай көшпелі және отырықшы мал шаруашылығының дамуы. Оңтүстік Қазақстанда

егіншіліктің дамуы. Егіншіліктің түрлері. Бидай және техникалық дақылдар. Көшпелі өміріндегі аңшылықтың рөлі. Қалалар және сауда, қолөнер және кәсіпкерлік. Салық саясаты (зекет, ұшыр, тағар, харадж, баж).

XV- XVIIIғғ. басындағы қазақ қоғамының *әлеуметтік құрылымы*. Әлеуметтік мәртебе – дәстүрлі қазақ қоғамының айқындаушы факторы. Жоғары сословие – «Ақ сүйек» (төре және қожалар). Орта сословие – «Қара сүйек» (үш жүз халқы). Ең төменгі сословие – құлдар (күндер). Басқару жүйесі. Қазақ қоғамындағы билер мен батырлардың рөлі.

14-тақырып. XV-XVIII ғғ. қазақтардың материалдық және рухани мәдениеті

Материалдық мәдениет. Халық кәсіпкерліктері және қолөнер. Тұрғын үй. Киіз үй – қазақтардың тасымалды тұрғын үйі. Киіз үйдің құрылысы және көлемі. Қазақтардың әскери өнері. Қару-жарағы. Тағамы. Киімі.

Рухани мәдениет. Халық ырым-жоралары және салт-дәстүрлері. Діни наным-сенімдері. Аруақтарға табыну. Табыну нысаналары (бұлақтар, ағаштар, шындар). Исламның таралуы. Жазу. Қазақ тілі.

Жыраулар поэзиясы. XVI-XVIIғғ. жыраулар поэзиясының өкілдері: Шалкиіз Тіленшіұлы, Доспамбет, Жиёмбет, Марғасқа, Ақтамберді, Тәттіқара, Бұхар жырау, Төле би, Қазыбек би, Әйтеке би. Олардың мұраларының басты идеялары: әдеп және ғибрат, адамгершілік пен ар-намыс, өмір мен өлім туралы мәселелер.

Жазбаша әдебиет. Мұхаммед Хайдар Дулати («Тарих-и Рашиди»), Қадырғали Қосымұлы Жалайыри («Жылнамалар жинағы») – қазақ халқы мен қазақ хандығының тарихы бойынша құнды дерек көздері.

15-тақырып. Қазақстан Ресей империясының құрамында

XVIIIғ. бірінші ширегіндегі Ресей империясының Шығыстағы сыртқы саясаты шеңберіндегі Қазақстан. Қазақстан Ресейдің «шығыстағы саясатын» жүзеге асыру құралы ретінде. *Өлкені отарлаудың басты бағыттары:* қазақ даласына әскери-барлау экспедицияларының (А.Бековича-Черкасский, И.Бухгольц, И.Лихарев экспедициялар) жіберілуі. Шептік қамалдар салудың интенсивті түрде жүргізілуі. Әскери-казактық отарлау.

Қазақстанның Ресейге қосылуының тарихи жағдайлары мен алғышарттары. Әбілқайыр ханның Ресей протекторатын орнату туралы Ресей империясына ұсынысы. Әбілқайыр ханның елшілігі. Орыс императрицасының 1731 жылдың 19 ақпанындағы қазақтың Кіші жүзін Ресей империясының боданы ретінде қабылдау туралы грамотасы. А.И.Тевкелев бастаған орыс елшілігі. Орта жүз ханы Семекенің бодандық туралы ұсынысы. Патша өкіметінің отарлық сипаттағы алғашқы шаралары.

Абылай хан тұсындағы Қазақстанның ішкі және сыртқы саяси жағдайы. Абылай хан (1771-1781 жж.) – көрнекті саяси және мемлекеттік

қайраткер. Абылайдың Ресей және Цин империяларымен қарым-қатынастары.

Бөкей Ордасының құрылуы (1801 ж.). Бөкей хан билігі. Бөкей Ордасындағы басқару жүйесі. Хандықтың аумағы. Бөкей Ордасындағы жер қатынастары. Жәңгір ханның билігі (1824-1845 жж.).

Дәстүрлі билік формасын реформалау – өлкені отарлаудың бір құралы ретінде. Орта және Кіші жүздерде хандық билікті жою. «Сібір қырғыздары туралы Жарғы» (1822 ж.) және «Орынбор қырғыздары туралы Жарғы» (1824 ж.). Қазақ халқының аумақтық тұтастығынан айырылуы. Шаруашылықтың дәстүрлі формасының бұзылуы (ру аралық қақтығыстардың өршуі).

16-тақырып. XVIII- XIXғғ. бірінші жартысындағы ұлт-азаттық қозғалыстар

Сырым Датұлы бастаған Кіші жүз қазақтарының ұлт-азаттық көтерілісі (1783-1797 жж.). Көтерілістің себептері. Көтерілістің басталуы, барысы, сипаты және қозғаушы күштері. Көтерілістегі сұлтандардың, билер мен батырлардың ұстанымы және рөлі. Генерал-губернатор Игельстром реформасының жобасы. Шекара соты мен расправалардың құрылуы. 90-жылдары көтерілістің жаңа қарқын алуы. Патша өкіметінің отаршылдық саясатының әдіс-тәсілдерінің өзгеруі. Ералы (1792-1797 жж.), Есім (1795-1797 жж.) хандардың ішкі саясаты. Есім ханды өлтіру және старшын топтарының арасындағы жіктеліс. Хандық Кеңестің құрылуы. Кіші жүзде хандық биліктің қалпына келтірілуі. Айшуақ хан (1797-1805 жж.). Көтерілістің басылуы, оның жеңілісінің себептері және көтерілістің маңызы. Сырым Датұлының Хиуа хандығына кетуі.

Бөкей Ордасындағы *Исатай Тайманұлы мен Махамбет Өтемісұлы бастаған халық көтерілісі (1836-1838 жж.).* Бөкей Ордасындағы отарлық және феодалдық езгінің күшеюі. Бөкей Ордасындағы жер мәселесінің шиеленісуі. Көтерілістің қозғаушы күштері, сипаты, кезеңдері және маңызы. Хандық биліктің жойылуы және Бөкей Ордасын басқару үшін Уақытша Кеңестің құрылуы.

XIXғ. 50-жылдарындағы қазақ шаруаларының азаттық күресі. Орта Азия хандарының Қазақстанның оңтүстік аудандарындағы саясаты. XIXғ. басында Қоқан феодалдарының Сырдарияның орта ағысы мен Жетісудің бір бөлігін жаулап алуы. Хиуа феодалдарының Мұхаммед Рахым хан мен оның ұрпақтары тұсында Сырдарияның төменгі ағысындағы агрессиялық саясаты. Жетісу мен Оңтүстік Қазақстан қазақтары Қоқан және Хиуа феодалдарының езгісінде. XIX ғ. 50-жылдарындағы қазақ шаруаларының азаттық күресі. Жанқожа Нұрмұхамедов пен Есет Көтібаров бастаған қазақ шаруаларының көтерілісі.

Кенесары Қасымұлы бастаған қозғалыс (1837-1847 жж.). Қазақ халқының Орта Азия хандықтарының езгісі мен патша өкіметінің

отаршылдық саясатына қарсы азаттық күресі. Қаратай мен Арынғазы (1816-1821 жж.) сұлтандар және старшын Жоламан Тіленшіұлы (1822-1824 жж.) қозғалыстары. Ұлы жүз қазақтарының Қоқанға қарсы көтерілісі (1821 ж.). 1837-1847 жж. Кенесары Қасымұлы сұлтан бастаған қазақтар көтерілісі. Көтерілістің қозғаушы күштері, барысы, негізгі кезеңдері мен жеңілу себептері. Біртұтас мемлекеттілікті қалпына келтіру үшін күрес. Кенесары хан тарихи әдебиеттерде.

17-тақырып. XIXғ. екінші жартысы – XXғ. басындағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық және саяси дамуы

Ресейдің Оңтүстік Қазақстанды жаулауының аяқталуы. Іле өлкесін отарлау. Алатау округінің құрылуы. Қопал, Үржар, Верный бекіністерінің салынуы. 1853 ж. В.Перовский жорығы. 1860 ж. Жетісуға әскери жорықтар. Ұзынағаш шайқасы. Әулиеата, Мерке, Түркістан, Шымкентті алу. Жетісу мен Оңтүстік Қазақстанның Ресей құрамына енуі.

Қазақстанның Ресей империясының құрамына енуі тарихының тарихнамасы.

XIXғ. екінші жартысындағы патша өкіметінің әкімшілдік-саяси реформалары. Ресейде крепостнойлық правоның жойылуы. Орталық Ресейдегі жер мәселесінің шиеленісуі. 1867-1868 жж. патша өкіметінің Қазақстандағы реформалары. «Жетісу және Сырдария облыстарын басқару туралы Уақытша Ереже» және «Орынбор және Батыс-Сібір генерал-губернаторлықтарының далалық облыстарын басқару туралы Уақытша Ереже». Әкімшілдік құрылыс және басқару жүйесін қайта құру. Жер мәселесі және салық формалары. Империялық соттың енгізілуі.

1868-1869 жж. Торғай мен Орал облыстары және 1870 ж. Маңғыстау қазақтары көтерілісінің себептері мен сипаты. «Түркістан өлкесін» басқару туралы (1886 ж.) және Далалық облыстарды басқару туралы (1891 ж.) Ережелер.

Қоныс аудару қозғалысы. Ресей шаруаларын Қазақстанға қоныс аудару туралы «Уақытша ережелер». Қазақ өлкесіне орыс қоныс аударушыларын орналастыру, оның кезеңдері. Жетісуға ұйғырлар мен дұнғандардың қоныс аударуы. Қоныс аударушылардың кәсібі және олардың әлеуметтік-экономикалық жағдайы. Қауымдық жерлерді экспроприациялау (тартып алу) және оның қазақтардың дәстүрлі шаруашылығына әсері. Жерді пайдалану жүйесі және аграрлық мәселелердің шиеленісуі. Столыпіннің аграрлық реформасы және оның салдарлары. XIX- XXғғ. басындағы Қазақстанның этнодемографиялық ахуалы.

XIXғ. екінші жартысында Қазақстанға капиталистік қатынастардың енуі және дамуы. Қазақстанның ресейлік экономикаға тартылуы, Ресеймен экономикалық байланыстардың кеңеюі. Қазақстанның Ресей өнеркәсібінің шикізат көзіне айналуы. XIXғ. екінші жартысындағы аграрлық қатынастар. Ауылдың шаруашылық өміріндегі өзгерістер. Мал

шаруашылығының тауарлығының өсуі. Екіншілік. Көшпелі қазақ ауылының отырықшылыққа көшу үрдісі. Бай шаруашылықтарының күшеюі. Сауда. Жәрменкелер. Сауда-өсімқорлық капитал. Қазақстан қалалары, олардың өлкенің шаруашылық және саяси өміріндегі рөлі.

Үй өнеркәсібі, қолөнер және кәсіпкерлік. Қазақстан өнеркәсібінің құрылымы, оның сипаты және ерекшеліктері. Кәсіпкерлердің әлеуметтік және ұлттық құрамы. Қазақстан өнеркәсібіндегі көпестер мен көпестер капиталының рөлі. Қазақстанда теміржол құрылысының басталуы. Сібір теміржолы, оның капитализмнің дамуындағы маңызы.

Қазақстан 1905-1907 жж. Ресей революциясы жылдарында. Қазақстан реакция және революцияның өрлеу кезеңінде. Қазақ саяси баспасөзінің пайда болуы. «Айқап», «Қазақ» және олардың қазақ халқының ұлттық сана-сезімінің қалыптасуындағы рөлі. Қазақтардың Мемлекеттік Дума сайлауларына қатысуы. Аграрлық мәселе және қазақ депутаттары А.Беремжанов пен Б.Қаратаевтың сөздері.

1916 ж. ұлт-азаттық көтеріліс. Қазақстан бірінші дүниежүзілік соғыс жылдарында. Халықтың жағдайының күрт нашарлауы. 1916 жылдың 25 маусымындағы патша Жарлығы. Қазақстан мен Орта Азиядағы 1916 ж. Ұлт-азаттық көтеріліс. Себептері, басталуы, қозғаушы күштері, барысы және көтерілістің негізгі ошақтары. 1916 ж. көтеріліске қатысты қазақ интеллигенциясының ұстанымы.

1917 ж. февраль буржуазиялық-демократиялық революциясы. Қазақстанда Кеңестер мен Уақытша үкімет органдарының құрылуы. «Алаш» партиясының құрылуы, оның бағдарламасы. «Үш жүз» партиясы, оның саяси бағыт-бағдары.

Қазақ саяси, интеллектуалдық элитасы. Ә.Бөкейханов, А.Байтұрсынов, М.Дулатов, Х. және Ж. Досмұхамедовтер, М.Тынышбаев және т.б.

18-тақырып. XVIII- XX ғғ. басындағы Қазақстан мәдениеті

Қазақстардың халық ауыз әдебиеті және әдебиеті. Ақын-импровизаторлар Шөже, Сара, Жаяу Мұса, Ноғайбай, Шортанбай Қанаев, Дулат баба. Жамбыл шығармашылығының басталуы.

Махамбет Өтемісов шығармашылығы. Батырлық лирикалық-тұрмыстық поэма, «Бекет-батыр», «Кенесары және Наурызбай», «Айман-Шолпан». Қазақ халқының музыкасы. «Тепен», «Қара жорға», «Аққу», т.б. Қазақстанды зерттеудегі орыс жер аударушыларының (Г.С. Карелин, М.М. Муравьев-Апостол, Ф.М. Достоевский, т.б.) рөлі. Ұлы орыс ақыны А.С.Пушкин Қазақстанда. Орыс ғалымдарының Қазақстанның өндіргіш күштерін, тұрмысы мен мәдениетін зерттеуі. А.И.Левшин, оның «Описание Киргиз-казачьих, или киргиз-кайсацких орд и степей» еңбегі. В.И.Дальдің қоғамдық қызметі, оның шығармашылық мұрасы. Жазу. Қазақстандағы орыс білімінің басталуы.

Ғалым-ағартушы Ш.Ш.Уәлиханов және оның тарих, география, экономика мен мәдениеттегі ғылыми мұрасы. Қашқарияға сапары. Қырғыздарға саяхаты. Ш.Ш.Уәлиханов және Г.Н.Потанин. Ш.Ш.Уәлихановтың қазақ халқының тарихын зерттеудегі үлесі.

Ы.Алтынсарин – педагог, ағартушы, жазушы, ғалым, этнограф, оның өмірі мен қызметі. Ы.Алтынсарин – балалар әдебиетінің негізін салушы. Ы.Алтынсариннің ағартушылық қызметінің маңызы.

Ұлы-ағартушы ақын Абай Құнанбаев. Абай – қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы. Абай және Е.П.Михаэлис. Абайдың музыкалық мұрасы. Абай Құнанбаевтың қазақ халқының тарихы мен мәдениетіндегі тарихи рөлі.

Халық композиторларының музыкалық шығармашылығы. Әндер, күйлер: «Балбырауын», «Сарыарқа», «Бұлбұл», т.б. Көрнекті қазақ композиторлары Кұрманғазы Сағырбаев (1818-1889), Даулеткерей Шығайев (1829-1882), Біржан-сал Қожағұлов (1832-1895), Ақан сері Қорамсаұлы (1843-1913), Жаяу-Мұса Байжанов (1835-1929) шығармашылығы.

Қазақстандағы орыс интеллигенциясы. Ғалымдар Семенов-Тянь-Шанский, Н.А. Северцов, И.В. Мушкетов, В.В. Радлов, Л.Мейер, М.Красовский, А.И. Добромысловтың Қазақстанды зерттеудегі үлесі. Ғылыми қоғамдардың пайда болуы. Орыс географиялық қоғамы бөлімдері мен бөлімшелерінің қызметі. (Орынбор, Түркістан және Семей бөлімдері).

19-тақырып. Қазан төңкерісі және азамат соғысы кезеңіндегі Қазақстан (1917-1920 жж.)

1917 жылғы Қазан төңкерісі. Қоғамдағы түрлі әлеуметтік топтардың төңкеріске қатынасы. Қазан төңкерісінің әлеуметтік базасы және қозғаушы күштері туралы талас-тартыстар. Кеңес өкіметінің алғашқы декреттері («Жер туралы Декрет», «Бітім туралы Декрет», «Ресей халықтарының құқы туралы декларация»). Қазақстанда кеңес өкіметін орнатудың ерекшелігі. Өлкедегі әлеуметтік-саяси жағдай. Азаматтық қарсыласудың басталуы. II жалпықазақ съезі және оның автономия туралы шешімі. Саяси күрестің шешімі ретіндегі Алаш партиясының орны. Кеңес билігінің алғашқы қадамдары оны қоғамның қабылдауы. «Қоқан автономиясының» талқандалуы.

Азаматтық соғыс – халық қасіреті (1918-1920 жж.). Саяси ахуалдың күрделенуі және азаматтық қарсыласудың күшеюі. Солтүстік және солтүстік-шығыс Қазақстанда кеңес өкіметінің құлатылуы. Батыс және оңтүстік өлкедегі оқиғалар. Жетісу, Орал, Ақтөбе, Түркістан майдандарының құрылуы. Черкасск қорғанысы. «Ақ» және «қызыл» террор. Азамат соғысы жылдарындағы саяси партиялар мен қозғалыстардың орны. Азамат соғысының әлеуметтік-экономикалық және саяси қорытындысы.

«Әскери коммунизм» саясаты. «Әскери коммунизм» - большевиктердің тауарсыз утопияны» жүзеге асырудағы алғашқы

қадамдары. Ұлттық меншікке алу (экспроприация), еңбек міндеттемесі, азық-түлік салғырты. «Таптық» террордың күшеюі. «Әскери коммунизмнің» қорытындысы ретіндегі экономикалық дағдарыстың көрінісі. Өнеркәсіптің құлауы. Ауылшаруашылық өнімінің құлдырауы. 1921-1922 жж. аштық және қасіреттің белең алуы. Қоғамдағы әлеуметтік қайшылықтың шиеленісуі және саяси дағдарыс. Шаруалардың қарсыласу қозғалысы және өлкедегі кеңеске қарсы көтерілістер.

Кеңестік Қазақ мемлекетінің құрылуы. Қазақ Өлкелік төңкеріс комитетінің құрылуы және оның қызметі. Төңкеріс комитетінен кеңеске көшу. Түркістан ісі бойынша БОАК комиссиясының және РСФСР ХКК-нің қызметі. «Қырғыз (Қазақ) Автономиялы Социалистік Кеңестік Республикасының құрылуы туралы» 1920 жылдың 26 тамызындағы Кеңес өкіметінің декреті. ҚАКСР Кеңестік құрылтай съезі. «Қырғыз (Қазақ) еңбекшілерінің құқы туралы декларация» және оның мазмұны. Республикалық Орталық Атқару Комитетінің және Халық Комиссарлары Кеңесінің құрылуы.

Қазақстандағы жаңа экономикалық саясат (ЖЭС). ЖЭС-ке өтудің әлеуметтік-экономикалық және саяси алғы шарттары. Ақша-тауар қатынасы қызметінің кеңеюі. Социалистік және капиталистік стихиялы-тауарлы-нарықтық бағыттың күресі және қатар өміршеңдігі. Экономикадағы көп салалы құрылымның қалыптасуы. ЖЭС-тің әлеуметтік-саяси қорытындысы. ЖЭС-тен бас тартудың басталуы.

20 - тақырып. XX ғасырдың 20-40 жылдарындағы Кеңестік Қазақстан

Социализм орнатудың күштеу және жылдам тәсіліне көшу. Индустриаландыру: сипаты, қарқыны, кеңістігі және аумағы. Бірінші бесжылдық және оның сәтсіздігі. Қазақстандағы индустриаландырудың сипаты мен қарқыны туралы идеялық күрес. С.Сәдуақасовтың ұстанымы. Қазақстан кеңес империясының шикізат қоры.

Ұжымдастыру - халық қасіреті. Қазақстанның дәстүрлі шаруашылығын біржола жою және оның қасіретінің салдары. Кулак-бай шаруашылықтарын жою. 1932-1933 жж. аштық. Тұрғындардың жаппай көшуі. Шаруалардың жаппай көтерілісі: көлемі және аумағы. Кеңес режимінің шаруа көтерілістерін басуы.

Мәдени төңкеріс. Халықтық оқу-ағарту. Ересектер арасында жаппай сауатсыздықты жою. Ұлттық оқу-ағарту жүйесін құруға зиялы қауымның ат салысуы. Орта арнайы оқу орны жүйесінің құрылуы. Қазақстандағы алғашқы жоғары оқу орындары. КСРО ҒА Қазақ филиалының қызметі. Қазақ АКСР-і Халық Ағарту комиссариаты.

Қазақ кеңестік әдебиетінің қалыптасуы. Қазақ кеңестік өнерінің қалыптасуы.

Қазақстандағы қоғамдық-саяси ахуал: идеялық және саяси оппозицияның жазалануы. Идеологиялық және саяси террордың күшеюі. Жаппай саяси қуғын-сүргін. Қазақстандағы ГУЛАГ (Карлаг, АЛЖИР және т.б.)

21- тақырып. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан (1941-1945 жж.)

Фашистік Германияның КСРО-ға басып кіруі. Фашистік Германияның жоспарындағы Қазақстан. Республика экономикасын соғысқа бейімдеп қайта құру. Әскери бөлімдердің құрылуы. Қазақстанға эвакуациялау. Көшірілген кәсіпорындарды, тұрғындарды, материалдық құндылықтарды қабылдау және орналастыру. Қазақстан майданның ірі қорларының бірі. Қазақстандықтар майданда. Мәскеу және Ленинград үшін ұрыстағы қазақстандықтардың ерлігі. Сталинград түбіндегі неміс әскерлерін талқандаудағы қазақстандықтардың ерен ерлігі. Неміс-фашистік әскери күштерінің Курск шайқасында талқандалуы және оған қазақстандықтардың қатысуы. Окупацияланған аудандардағы партизан қозғалысына қазақстандықтардың қатысуы.

Соғыс және еңбек майданында. Жұмысшылар мен шаруалардың еңбектегі ерлігі. Қазақстанның халық шаруашылығындағы әйелдер мен жастардың рөлі. Империалистік Жапонияның талқандалуы және оған қазақстандық жауынгерлердің қатысуы. Кеңес халқының Ұлы Отан соғысындағы тарихи жеңісінің маңызы. Батыр - қазақстандықтар.

22-тақырып. Соғыс жылдарынан кейінгі Қазақстан (1946-1964 жж.)

Соғыс жылдарынан кейінгі Қазақстан (1946-1953 жж.). Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық және қоғамдық-саяси жағдай. Республика экономикасын бейбіт жағдайға бейімдеп қайта құру. Әскери өнеркәсіп жүйесін дамытуға жұмсалған ресурстардың шамадан тыс концентрациясы. Қазақстанда ядролық полигондардың құрылуы.

Сталиндік қуғын-сүргіннің жаңа толқыны. «Бекмаханов ісі» және т.б. «Лагерлік экономика». XX съезі КПСС және Н.С. Хрущевтің «құпия баяндамасы». Сталиннің жеке басына табынушылығының зардабын жою мәселесі. «Сталиннің жаңа бейнесі – тиран бейнесі». Басқарудың әміршіл-әкімшілік стилінің сақталуы және дамуы. 1945-1965 жж. Қазақстанның мәдениеті. КазКСР Ғылым Академиясының құрылуы. 1945-1953 жж. Қазақстан.

Ауыл шаруашылығын реформалау (1955ж. қыркүйек пленумы) және оның шешімінің бағыттары. Ауыл шаруашылық өндірісіндегі инвестицияның өсуі, ауыл шаруашылық өнімдерін сатып алу бағасының артуы, ауыл шаруашылық салығының кемуі, еңбек ақысы мәселесін реттеу.

Қазақстандағы тың және тыңайған жерлерді игеру. Тың жерлерді игерудің экономикалық, экологиялық және әлеуметтік салдары. Тың жерлерді игерудің Қазақстан тұрғындарының этнодемографиялық құрылымына әсері.

КСРО әскери өнеркәсіп жүйесіндегі Қазақстан. Байқоңыр ғарыш алаңы.

Қазақстандағы ақтау процесінің басталуы (реабилитация). Шешендердің, ингуштердің, балқарлардың, қарашайлардың және қалмақтардың құқықтарын қалпына келтіру және байырғы тұратын жерлеріне қайтуға рұқсат алу. Саяси себептермен сотталғандардың сот істерін қайта қарау және 1957 жылы қаңтардағы мыңдаған қазақстандықтардың құқығын қалпына келтіру. «Халық жауы» деген ұғымды жойған жаңа Қылмыстық кодекстің қабылдануы (1958 ж.).

23-тақырып. Кеңес жүйесі дағдарысының күшеюі кезіндегі Қазақстан (1965-1985 жж.)

Қазақстан экономикасының экстенсивті сипатының жалғасуы. Республиканың әлеуметтік-экономикалық және саяси дамуындағы тоқырауы мен дағдарысының тереңдей түсуі. 1960-жылдардағы шаруашылық реформасы және оның жартыкештік сипаты. Өнеркәсіп және оның салалары. Республикадағы бірыңғай транспорттық жүйенің құрылуы. Ғылыми-техникалық прогресс. 1970-1980 жж. Қазақстандағы халық шаруашылығы салаларының салыстырмалы сараптамасы. Олардың орындалу сипаты және негізгі қорытындылары. Әлеуметтік-экономикалық дамудың үрдісі. Өнеркәсіп жағдайы. Ауыл шаруашылығындағы дағдарыстың көрінісі. Саяси өмір және ұлттық ағымдар. Қазақстандағы әлеуметтік-демографиялық процестер. КСРО сыртқы саясатындағы Қазақстан. Мәдени процестер. Ұлттық білім. Ғылым. Көркем әдебиет және өнер.

24 тақырып. Қазақстан қайта құру жылдарында

СОКП ОК сәуір пленумының (1985 ж.) жаңа бағыты. Қайта құрудың басталуы, оның сипаты. Демократияландыру және жариялылық. Әміршіл-әкімшіл жүйені реформалауға қабілетсіздік - дағдарыстың тереңдеуінен туған жағдай. Республикадағы қоғамдық-саяси ахуал. «Желтоқсан оқиғасы» (1986 ж.) олардың себептері және салдары. Жаңаөзендегі оқиғалар (1989 ж.). Бейресми ұйымдардың, партиялардың және қозғалыстардың қызметі және олардың бағдарламалық ұстанымдары. «Невада-Семей» қозғалысы. Семей полигонын жабу туралы Президенттің жарлығы (1991 ж.). Тіл туралы Заң (1989 ж.).

25-тақырып. Тәуелсіз Қазақстан

КСРО-ның құлауы. Тоталитарлық жүйенің құлдырауы. Экономикалық дағдарыс. Президент лауазымын енгізу. Қазақ КСР мемлекеттік тәуелсіздігі туралы декларация (1990 жылдың 25 қазаны). ҚР Президентін бүкілхалықтық сайлау. Жаңа негізде Парламентке сайлаулар.

Нарыққа өту кезеңіндегі Қазақстанның экономикасы және оның сипаты. Меншіктің жекешелендірілуі және ырықтандырылуы. Акционерлік қоғамдардың және жеке кәсіпорындардың қызметі. Қазақстан экономикасындағы шетелдік инвестиция. Ұлттық валютаның енгізілуі. Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық байланыстардың заманауи жағдайы. Шаруашылық дағдарыстың себептері және көрінісі. Халықаралық саяси және экономикалық байланыстар жүйесіндегі Қазақстан бірлестігінің ұлғаюы.

Сыртқы саясаттың қалыптасуы. Тәуелсіз Қазақстанның халықаралық қатынастары. Қазақстанның БҰҰ-на, ХВҚ-на және тағы басқа халықаралық ұйымдарға кіруі.

Қазақстан Республикасының Бірінші Конституциясы (1993 ж.) және оның мазмұны. Бүкілхалықтық референдум және Қазақстан Республикасының қазіргі Конституциясының қабылдануы (1995 ж.). Қазақстанның 2030 жылға дейінгі даму стратегиясының маңызды ұзақ мерзімді басымдылығы. Ішкі және сыртқы саясаттың негізгі бағыттары туралы Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың Қазақстан халқына жыл сайынғы жолдауы. Республика астанасын Ақмолаға көшіру туралы Президенттің жарлығы (1995 жылдың қыркүйегі). Қазақстан өмірінің маңызды оқиғасы – астананы Ақмолаға көшіру (1997 ж.), 1998 жылы 6 мамырда астананың атауын «Астана» деп өзгерту.

Халықтың рухани дамуы. Қазақстан халқының ассамблеясы, «мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы және оның мақсаты, жүзеге асырудың негізгі бағыттары. ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың қоғамдық-саяси және мемлекеттік қызметі. Экономикалық реформаны ұйымдастыруда, нарықтық экономикаға көшудегі Н.Ә.Назарбаевтың рөлі. Тәуелсіз Қазақстанның сыртқы саясатын Н.Ә.Назарбаевтың жасауы. Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан Республикасының қазіргі саяси жүйесін модернизациялаудағы үлесі. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев – ұлт көшбасшысы. ҚР Бірінші Президентінің күні – 1 желтоқсан 2012 жыл. Қоғамның қазіргі даму кезеңіндегі мемлекеттік жастар саясаты. Қазақстан Республикасы көп ұлтты және көпконфессиялық мемлекет. Астанадағы дүниежүзілік және дәстүрлі діндердің съездері. ҚР – ЕЫҚҰ төрағасы (2010). Жаңа халықаралық бастамалар.

Мемлекет Басқармасының белгілеген «Қазақстан-2050» Стратегиясының басты бағдарлары:

- 2050 жылға біздің ел дүниежүзінің ең дамыған отыз мемлекетінің қатарына енуі тиіс;

- көпұлтты және көпконфессионалды қоғам жетістігінің негізін қазақстандық патриотизм қамтамасыз ете алады.

Қазақстан тарихы пәнінен мемлекеттік емтихан сұрақтары (2014-2015 оқу жылдары)

1. Қазақстан тарихы ғылым және пән ретінде (пәннің мақсаты, деректемесі).
2. Қазақстан тарихының деректермесі, оларды топтау және түрлері.
3. Қазақстандағы палеолит кезеңінің зерттелуі. Тас дәуіріндегі еңбек құралдарының және шаруашылықтың эволюциясы.
4. Ежелгі ру тайпалық құрылыстың ыдырауы. Қазақстан территориясындағы тас дәуіріндегі қоғамдық қатынастың эволюциясы.
5. Қола дәуіріндегі Қазақстан: қоғамдық қатынастың, еңбек құралдарының, шаруашылықтың эволюциясы (мал және егін шаруашылықтарын жетілдіру, тау-кен ісі, қолөнер, тігіншілік және кәсіпшілік, қоныстары мен үй салу үлгілері).
6. Андронов мәдениетінің Қазақстандағы ошақтары: кезеңдері, сипаты, ерекшеліктері.
7. Кейінгі қола дәуірінің мәдениеті (Беғазы-Дәндібай). Отырықшы мал шаруашылығынан көшпелі мал шаруашылығына өту.
8. Сақтардың саяси тарихы. Евразия тарихындағы сақтар.
9. Сақтардың әлеуметтік құрылымы, шаруашылығы, тұрмысы.
10. Сақтардың материалдық және рухани мәдениеті.
11. Сақтар туралы жазбаша деректемелер.
12. Үйсіндер мемлекеті: саяси тарихы, шаруашылығы, мәдениеті.
13. Қаңлы мемлекеті: саяси тарихы шаруашылығы, мәдениеті.
14. Ғұндардың саяси тарихы.
15. Ғұндардың әскери ұйымы және соғыс өнері.
16. Ғұн тайпаларының көшуі және бағыттары. Европадағы ғұндар.
17. Ұлы Түрік қағанаты (552-603 жж.): саяси тарихы, шаруашылығы мәдениеті.
18. Түрік қағанатының саяси құрылысы мен әлеуметтік-этникалық құрылымы және экономикасы.
19. Түріктердің материалдық және рухани мәдениеті.
20. Көне түркі жазуы және жазба ескерткіштері (Күлтегін, Тоныкөк, Білге қаған т.б.).
21. Батыс Түрік қағанаты: саяси тарихы (603-704 жж.).
22. Батыс Түрік қағанатының әкімшілік - қоғамдық жүйесі: «Он оқ бүдүн».
23. Түркеш қағанаты: саяси тарихы, шаруашылығы, мәдениеті.
24. Қарлұқ мемлекеті: саяси тарихы, шаруашылығы, мәдениеті.
25. Оғыз және қимақ мемлекеттері: саяси тарихы, шаруашылығы, мәдениеті.

26. Қарахан мемлекеті: саяси тарихы, шаруашылығы, мәдениеті.
27. Қарахан мемлекетінің қоғамдық-саяси құрылысының ерекшеліктері.
28. Қыпшақтардың мемлекеті: саяси тарихы. Еуразиядағы қыпшақтар.
29. Қыпшақ мемлекетінің территориясы, қоғамдық құрылысы және шаруашылығы.
30. Қазақ халқының этникалық өзегінің қалыптасуы. Қыпшақ-орыс, қыпшақ-хорезм қатынасы. Евразиядағы қыпшақтар.
31. Найман, Керей және Жалайыр ұлыстары: саяси тарихы, шаруашылығы, мәдениеті.
32. VI-XI ғ. Қазақстан территориясындағы мәдениет пен ғылымның дамуы Қазақстандағы ерте ортағасырлық қалалар және оның рөлі (VI-XII ғ.).
33. Ұлы жібек жолы: сауда мен қалалық мәдениеттің дамуы.
34. Ұлы жібек жолы ортағасырлық дипломатия мен саясаттың күре тамыры.
35. Қазақстандағы ортағасырлық қалалар әрі олардың саяси және экономикалық-әлеуметтік өміріндегі рөлі.
36. Тәңіршілдік - түріктердің дәстүрлі сенімі. Ислам дінінің Қазақстан территориясында таралуы.
37. Моңғол империясының құрылуы және Шыңғысханның Қазақстанды жаулаушылығы.
38. Қазақстан территориясындағы Моңғол ұлыстары: Жошы, Шағатай, Үгедей.
39. Алтын Орда: мемлекеттік және әкімшілік басқару жүйесі.
40. Ақ Орда: территориясы, саяси тарихы, қоғамдық құрылысы, шаруашылығы.
41. Моғолстан: территориясы, саяси тарихы, қоғамдық құрылысы, шаруашылығы.
42. Көшпелі өзбек мемлекеті: территориясы, саяси тарихы, қоғамдық құрылысы.
43. Қазақ хандығының қалыптасу кезеңдері. Алғашқы қазақ хандары: Керей және Жәнібек.
44. Қазақ хандығының территориясының кеңеюі және мемлекет ретінде орнығуы: Бұрындық, Қасым хандар.
45. XVI ғ. қазақ хандығы территориясының кеңеюі және оның бекіту: Ақназар, Тәуекел, Есім хандар.
46. Тәуке ханның тұсындағы қазақ хандығы.
47. Қазақ халқының қалыптасуы. Жүздер – қазақ халқының этнотерриториялық ұйымы.
48. XVI – XVII ғғ. қазақ қоғамының әлеуметтік-саяси құрылымы. Мемлекеттік басқару жүйесі.
49. «Жеті жарғы» - XVI – XVII ғғ. қазақ қоғамының құқықтық негізі.

50. Қазақтардың XVI-XVIII ғғ. материалдық және рухани мәдениеті (үй тұрмысы және халықтың салттары, астрологиялық таным түсінігі).
51. Абылай хан: қызметі және тарихта алатын орны.
52. Қазақ халқының Жоңғар басқыншыларына қарсы азаттық күресі. Аңырақай шайқасы.
53. Ресейдің сыртқы саясатындағы Қазақстан. Қазақ жүздерінің Ресей бодандығын қабылдауының алғы шарттары. Кіші жүз қазақтарының Ресей империясының құрамына енуі.
54. Орта жүз қазақтарының Ресей империясының құрамына енуі.
55. 1783-1797 жж. Сырым Датов бастаған Кіші жүздегі ұлт азаттық қозғалыс. Игельстром реформасы.
56. Бөкей Ордасының құрылуы (1801-1845 жж.). Жәңгір ханның мемлекеттік - қоғамдық қызметі.
57. Орта Жүздегі хандық биліктің жойылуы: «1822 жылғы Сібір қазақтары туралы жарғы».
58. Кіші жүздегі хандық биліктің жойылуы: 1824 ж. «Орынбор Қазақтары туралы Жарғы» және 1844 жылғы Орынбор қазақтарын басқару туралы «Ереже».
59. 1836-1838 жж. Исатай Тайманов және Махамбет Өтемісов бастаған Кіші жүздегі қазақтардың ұлт-азаттық көтерілісі.
60. Кенесары Қасымұлы бастаған қазақ халқының ұлт-азаттық көтерілісі.
61. Қазақ халқының XIX ғ. 50 жылдарындағы ұлт-азаттық көтерілістері. Ж. Нұрмұхамедов, Е. Көтібаров.
62. Ұлы жүзді жаулап алу. Қазақстанның Ресейге қосылу үрдісінің аяқталуы.
63. XIX ғ. 60-90 ж. Қазақстандағы әкімшілік және сот реформалары: маңызы мен салдары.
64. XIX ғ. аяғы мен XX ғ. басындағы патша өкіметінің Қазақстанға орыс шаруаларын жаппай қоныс аудару саясаты: мақсаты, негізгі кезеңдері
65. XIX ғ. Қазақстан өнеркәсібінің пайда болуы және дамуы.
66. XIX-XX ғғ. басындағы Қазақстандағы жұмысшылардың жағдайы.
67. Қазақстанда ресейлік қамалдардың салынуы: мақсаты, мәні, маңызы.
68. Патша өкіметінің аграрлық реформасы (XIX ғ.). Столыпиннің аграрлық реформасы
69. XIX ғ. Ұйғырлар мен дүнгендердің Жетісуға қоныс аударуы.
70. XIX ғ. бірінші жартысы XX ғ. бас. ағарту ісі.
71. XIX ғ. Жартысы XX ғ. Басындағы қазақ әдебиетінің дамуы (А. Құнанбаев, Ш. Құдайбердіұлы, М. Дулатов, С. Торайғыұров т.б.).
72. XIX ғ. екінші жартысы мен XX ғ. басындағы Қазақ халқының музыкалық мәдениеті (Құрманғазы, Дәулеткерей, Тәттімбет, Ықылас, Біржан, Ақан Сері т.б.).

73. Ш. Уалиханов - ғылым, ағартушы және оның ғылыми мұралары.
74. Абай Құнанбаев - ұлы ақын және ағартушы және оны отандық әрі дүниежүзілік мәдениеттегі алатын орны.
75. Ы. Алтынсарин - педагог, ағартушы және Қазақстанда оқу-ағарту негізін салушы.
76. XX ғ. басындағы Қазақстанның әлеуметтік экономикалық дамуы. Тауар-ақша қатынасының енуі.
77. XX ғ. басындағы қазақ интеллигенциясы: қалыптасуы, саяси-қоғамдық қызметі (М. Қаратаев, А. Байтұрсынов, А. Бөкейханов, Ж. Ақпаев т.б.).
78. XX ғасырдың басындағы қазақ мерзімді басылымдар (Дала улаяты, Айқап, Абай, Қазақ және т.б.)
79. I-дүниежүзілік соғыс кезіндегі Қазақстан. 1916 жылғы Қазақстандағы ұлт-азаттық көтеріліс.
80. Ресейдегі Ақпан төңкерісі және оның Қазақстанның өмірін демократияландырудағы маңызы.
81. 1917 ж. Қазан төңкерісі. Қазақстанда Кеңес өкіметінің орнауы, ерекшелігі.
82. «Алаш» автономиясы және «Алаш Орда» үкіметі (1917-1919 жж.).
83. Қазақ АКСР-ның құрылуы. Қазақ кеңестік мемлекеттілігінің бастамасы (1919-1925 жж.).
84. Қазақстан Жаңа экономикалық саясат жылдарында. Жер-су реформасы (1921-1925 жж.).
85. Орта Азия және Қазақстан Республикасын ұлттық-территориялық жағынан межелеу. Қазақ жерлерінің Қазақ АКСР құрамына бірігуі (1920-1925 жж.).
86. XX ғ. 20-30 ж. Қазақстандағы мәдени жаңару, жаңа құрылыстың басталуы.
87. Голощекиннің Қазақстандағы «Кіші Октябрь» ісі. Байлардың мүлкін кәмпескелеу.
88. Қазақстандағы индустрияландыру: ерекшеліктері мен қиыншылықтары.
89. Қазақстандағы ауыл шаруашылығын ұжымдастыру, қазақтарды күшпен отырықшыландыру және оның зардаптары.
90. Ұжымдастыруға қарсы бағытталған шаруалар көтерілістері.
91. 1931-1932 жж. Қазақстандағы аштық; себептері мен зардаптары.
92. Ұлт зиялыларына қарсы жасалған қуғын-сүргін саясаты 1929-1938 жж.
93. КАРЛАГ, АЛЖИР Қазақстандағы Сталиндік террордың белгісі.
94. Ұлы Отан соғысының басталуы. Экономиканы соғысқа бейімдеу.
95. Қазақстан - майдан арсеналы.
96. Қазақстандықтар - Ұлы Отан соғысының майдандарында.

97. Соғыс жылдарындағы ұлтаралық қатынас. Жекелеген халықтарды Қазақстанға депортациялау (күштеп қоныс аудару).

98. Қазақстан соғыстан кейінгі жылдарда. Мәдени шығармашылық өзгерістер.

99. Қазақстанда тың және тыңайған жерлерді игеру: пайдасы мен зияны.

100. Жеке басқа табынушылықтың зардаптарын жоюдың алғашқы нәтижелері және ХХ ғ. соңғы 50 жылдарында қоғамды демократияландыру.

101. Арал теңізінің трагедиясы: тарихы және қазіргі жағдайы.

102. Қонаев Д.А. - мемлекеттік және қоғамдық - саяси қайраткер.

103. Қазақстан қайта құру кезеңінде: алғашқы қадамдар, қиыншылықтар.

104. 1986 ж. Алматыдағы желтоқсан оқиғасы. Қазіргі көзқарас.

105. КСРО-ның ыдырауы. ТМД-ның құрылуы.

106. Қаз КСР-дің мемлекеттік егемендік туралы декларациясы. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік тәуелсіздігі туралы заң.

107. Қазақстанның Егемен, Тәуелсіз мемлекет ретіндегі қалыптасуы мен дамуы.

108. Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәзімдері.

109. Қазақстан - халықаралық қатынаста тәуелсіз субъект.

110. Қазақстандағы ұлтаралық қатынас. Қазақстан халықтарының Ассамблеясы.

111. 1995 ж. Қазақстан Республикасының Конституциясы: сипаты, нысаны.

112. ХХ ғ. Қазақстан Астанасын көшірудің тарихы мен болашағы.

113. Қазақстан Республикасының Ұлттық теңгесінің жасалу тарихы

114. Саяси партиялар мен қоғамдық қозғалыстардың қазіргі қоғамның дамуындағы рөлі.

115. Қазіргі қоғамның даму барысындағы мемлекетіміздің жастар туралы саясаты.

116. Қазақстан Республикасы көпұлтты және көп діни ағымды мемлекет ретінде. Алматыда өткен Әлемдік және дәстүрлі діндер форумы.

117. Нарықтық экономикаға көшу және экономикалық реформаны ұйымдастырудағы Н.Ә.Назарбаевтың рөлі. Қазақстанның 2050 жылға арналған даму стратегиясы (14.12.12 ж.).

118. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Тәуелсіз Қазақстанның сыртқы саясатын қалыптастырудағы еңбегі.

119. Қазақстан Республикасының жаңа саяси жүйесін қайта құрудағы Елбасының қосқан үлесі.

120. Президенттің Қазақстан халқына үндеуі – «Әлеуметтік-экономикалық жаңарту – Қазақстан дамуының бағыты» (28.01.12 ж.).

121. Ұлттық Бірлік туралы Доктрина.

122. ҚР – ЕҚЫҰ-ға төраға мемлекет. Жаңа халықаралық бастамалар.

123. Қазақстан Республикасының Президенті – Н.Ә. Назарбаев ұлт көшбасшысы.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер мен зерттеулер

1. Абжанов, С.В. Селиверстов, М.С. Бекенова; под общей редакцией Б.Г. Аягана. - Алматы, 2010.
2. Аяган Б., Ауанасова А., Сулейменов А. Новейшая история Казахстана: Кризис и распад советской системы. I том: Научно-популярное издание. Сер. «Летопись независимости». - Алматы: ТОО «Литера-М», 2011.
3. Аяган Б. Новейшая история Казахстана. 2 том: Выход из кризиса/ Б. Аяган; Ауанасова А., Кудайбергенов Р. - Алматы: ТОО «Литера-М», 2011.
4. Аяган Б. Новейшая история Казахстана. 3 том: Устойчивый Казахстан / Б. Аяган; Ауанасова А., Сулейменов А. - Алматы: ТОО «Литера-М», 2011.
5. Артыкбаев Ж.О. Кочевники Евразии в калейдоскопе веков и тысячелетий. - СПб., 2005.
6. Ашимбаев Д., Хлюпин В. Казахстан. История власти. Опыт реконструкции. - Алматы., 2008.
7. Булуктаев Ю.О. Партийно-политическое строительство в Республике Казахстан (1991-2012 гг.). Становление многопартийности. 1990-е гг. - Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2012.
8. Дәулетхан Ә. Түркеш қағанаты (саяси және мәдени тарихын зерттеу 692-766 жылдар). Бірінші кітап. - Алматы, 2005.
9. Дәулетхан Ә. Хүн -түрік -қазақ тарихын зерттеу мәселелері. (Ерте орта ғасыр- орта ғасыр). Екінші кітап. - Алматы, 2005.
10. Декабрь. 1986 год. Документальная хроника: научное издание. – Алматы, 2008.
11. Джагфаров Н.Р. Формирование режима личной, тоталитарной власти в стране (1917-1937гг). - А., 2013.
12. Есмағанбетов К.Л. Әлем таныған тұлға. Мұстафа Шоқайдың дүниетанымы және қайраткерлік болмысы. - Алматы «Дайк-пресс», 2008.
13. Жолдасбеков М., Сартқожаұлы Қ. Орхон ескерткіштерінің толық атласы. 1 кітап. - А., 2005.
14. Евразийский народ саки. - Алматы., 2006.
15. История Казахстана (с древнейших времен до наших дней). В пяти томах. Том 1-5. Казахстан в современный период. – Алматы: «Атамура», 1996 - 2010.
16. История независимого Казахстана //Под.общ.ред.Х.М.Абжанова, Л.Н.Нурсултановой.- Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2011.
- 17.История Казахстана. Конспект лекции. – Алматы: АУЭС, 2009. – 59с.

18. История колонизации края в 20-60-х годах XIX века. - Алматы, «Мектеп», 2009.
19. Красный террор. Сборник документальных материалов политических репрессий 20-50-х годов. - А., 2008.
20. Қазақ мемлекеттілігінің тарихы (ежелгі және ортағасырлық кезең). - А., 2007.
21. Қинаятұлы З. Казахское государство и Джучи-хан. - Астана «Ел Орда», 2004.
22. Методические указания к выполнению семестровых работ для студентов очной формы обучения всех специальностей. – Алматы: АИЭС, 2009. – 23с.
23. Мендикулова Г. Казахская диаспора: история и современность. - А., 2006.
24. Мендикулова Г. История миграций между Казахстаном и Китаем в 1860-1960-е гг. - А., 2008.
25. Методические указания к выполнению семестровых работ для студентов очной формы обучения всех специальностей. – Алматы: АИЭС, 2009. – 23 с.
26. Мырзағалиұлы М. 1916-1917жж. Торғай қазақтарының көтерілісі. - А., 2005.
27. Морозов А.А. Казахстан за годы независимости. - Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2005.
28. Назарбаев Н.А. Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана. – Алматы, 2005.
29. Назарбаев Н.А. Казахстанский путь. - Караганда, 2006.
30. Нарымбаева А.К. Аркаим–очаг мировой цивилизации, созданный прототюрками. - Алматы, 2007.
31. Петухов Ю.Д. Васильева Н.Н. Евразийская империя скифов. - М. «Вече». 2007.
32. Путенихин В.П. Тайны Аркаима.Наследие древних ариев. – Ростов –на- Дону, 2006.
33. Оразбаева А.И. Цивилизация кочевников евразийских степей. - Алматы, 2005.
34. Султанов Т.И. Чингиз-хан и Чингизиды. Судьба и власть. - Москва, 2006.
35. Султанов Б.К., Музапарова Л.М. Становление внешней политики Казахстана: история, достижения и взгляд в будущее / Ин-т мировой экономики и политики при Фонде Первого Президента РК; Под ред. М.С. Ашимбаева.- Алматы: 2005.
36. Юрченко А.Г. Историческая география политического мифа. Образ Чингиз хана в мировой литературе XIII-XVвв. - СПб., 2006.

Нормативті құжаттар

1. Декларация о государственном суверенитете Казахской ССР. 25 октября 1990.
2. Конституционный Закон РК «О государственной независимости». 16 декабря 1991.
3. Конституция РК. 28 января 1993. - Алматы, 1993.
4. Конституция РК. 30 августа 1995. - Алматы, 1995.
5. Закон Каз.ССР об учреждении поста Президента Каз.ССР. 24 апреля 1990 г.
6. Казахстан: этапы государственности. Конституционные акты. Официальное издание. - Алматы, 1997.
7. Евразийский союз: идеи, практика, перспективы. - Москва, 1997.

Интернет көздері

1. Отдел древней и средневековой истории Казахстана. http://kazhistory.narod.ru/otdel_dr.html.
2. Восточная литература.
3. Библиотека сайта XIII век.
4. исторический сервер- Библиотека. <http://www.kyrgyz.ru>
5. Официальный сайт Президента Республики Казахстана - <http://www.akorda.kz>
6. OSCE Kazakhstan 2010 - Қазақстан: 2010 жылғы ЕҚЫҰ төрағасы - Казахстан: Председатель ОБСЕ в 2010 г. - <http://www.osce2010.kz>
7. Правительство Республики Казахстан - <http://www.government.kz>
8. Парламент Республики Казахстан - <http://www.parlam.kz>
9. Ассамблея народа Казахстана: официальный сайт- <http://www.assembly.kz>
10. Государственный музей искусств Республики Казахстан им. А. Кастеева - <http://www.art.nursat.kz/page.php>
11. Музыкальное наследие Казахстана - <http://musicheritage.nlrk.kz>
12. История и культура Казахстана - <http://www.heritagenet.unesco.kz>
13. Официальный сайт КИСИ (казахстанский институт стратегических исследований) - <http://www.kisi.kz/site.html?en=0>

Несіпбек Рахимжанұлы Жағыпаров
Болат Жоламанұлы Қабдөшев
Сәуле Хайрулқызы Байдильдина

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ
ПӘНІ БОЙЫНША МЕМЛЕКЕТТІК ЕМТИХАННЫҢ
ЖҰМЫС БАҒДАРЛАМАСЫ
барлық мамандықтар студенттері үшін

«Алматы энергетика және байланыс университеті»
коммерциялық емес акционерлік қоғамының
көшірмелі-көбейткіш бюросы
050013, Алматы, Байтұрсынұлы көшесі, 126